

האנציקלופדיה העברית

בללית, יהודית וארצישראלית

ברך שני
אוסטרליץ - איסטס

חברה להוצאת אנציקלופדיות בע"מ
ירושלים - תשי"א - תל אביב

ENCYCLOPAEDIA HEBRAICA

הכרך סודר ונדפס בדפוס "מסדה" בע"מ, תל-אביב. ארבע מן התמונות הצבעוניות ("דאנסה", "פרסקו בקבר אטרוסקי", "שלושה דורות", ו"תפייה") נדפסו בדפוס פיצ'י, מילאנו (איטליה). הגלופות הוכנו בצ'ינקוגראפיה האי, תל-אביב, ובצ'ינקוגראפיה של מ. פיקובסקי, ירושלים. שירטוט המפות והמפות נעשה עלידי י. לדנר וי. ב. ברוייר. ההגהות — עלידי ע. רבין, ב. אליצדק. הציורים מבית-הכנסת של דורה אברופוס (בערך "אחרית-הימים") נתפרסמו ברשותם של "מוסד ביאליק" ופרופ' א. ל. סוקניק

כל הזכויות שמורות להוצאה, ביהוד זכויות תרגום, קיצורים, צילומים והעתקות
COPYRIGHT BY ENCYCLOPAEDIA PUBLISHING COMPANY, LTD.

PRINTED IN ISRAEL

המערכת הכללית לברך ב'

מנהל המערכת:
א. פלאי, M. A.

העורך המרכז:
ד"ר ב. נתניהו

העורך הכללי:
פרופ' יוסף קלוזנר

מחלקת מקצועות היהדות : הרב הפרופ' שמחה אסף, יהושע גוטמן
מחלקת מקצועות הרוח : פרופ' יוסף קלוזנר, ד"ר ב. נתניהו
מחלקת מקצועות הטבע : ד"ר ישעיהו ליבוביץ
מחלקת מקצועות הטכניקה : פרופ' מרדכי ריינר

המזכירות המדעית

ש. כ"ץ, M. A. / מקצועות היהדות ד"ר מ. ה. בן שמאי / מקצועות הטבע אינג' נ. קרופניק / מקצועות הטכניקה

עורכי המרורות הראשיים בברך

פרופ' נ. ה. טורסיני (טורטשינר)	בלשנות	מ. אבי יונה, M. A. טופוגראפיה וגיאוגראפיה של א"י, ארכיאולוגיה כללית וארצישראלית	
ד"ר א. טרטקובר	סוציולוגיה של היהודים	ד"ר מ. אבנימלך	גיאולוגיה
ד"ר מ. יואלי	רפואה מונעת	הרב פרופ' ש. אסף	תלמוד, ספרות הגאונים, ספרות רבנית, קראות
ש. ייבין, M. A.	אגיפטולוגיה	פרופ' ב. אקצין	תורת המדינה
ד"ר א. מ. ירושלם	היסטוריה כללית	ד"ר ד. אשבל	מטאורולוגיה
ר. ד. לב	צבא	פרופ' מ. ביבר	סוציולוגיה כללית, חסידות
ד"ר יהושע ליבוביץ	תולדות הרפואה	פרופ' א. י. בונאוונטורה (ז"ל)	פסיכולוגיה
ד"ר ישעיהו ליבוביץ	מדעי הטבע, רפואה	ד"ר ח. אורמיון	
ד"ר ב. מיוזלר	המזרח הקדמון	ד"ר א. ביון	צינות
מ. מנדילוב, M. A.	ספרות אנגלית	מ. בן יחזקאל	חסידות
פרופ' מ. צ. סגל	פרשנות המקרא	פרופ' נ. בנטוויץ'	משפט ויחסים בינלאומיים
ד"ר מ. פלפנר	איסלאם	ד"ר א. ויטא	
פרופ' ח. פרי (פלאום) הבלשנות והספרויות הרומאניות		פרופ' י. בער	תולדות ישראל בספרד
פרופ' א. ה. פרנקל	מאתימטיקה	פרופ' ש. ה. ברגמן	פילוסופיה כללית
פרופ' א. צ'ריקובר	היסטוריה יוונית ורומית	ד"ר נ. רוטנשטרייך	
פרופ' מ. ד. קאסוטו מקרא, תולדות ישראל באיטליה		פרופ' יוליוס גוטמן (ז"ל)	פילוסופיה עברית
פרופ' ר. קבנר עורך-יועץ למדור היסטוריה כללית		יהושע גוטמן ספרות הלניסטית ספרות, חכמת ישראל	
פרופ' י. קלוזנר ספרות עברית חדשה, תקיפת הבית השני		ד"ר פ. ע. גרדנוויץ	מוסיקה
ד"ר י. ל. דוקה	רפואה	פרופ' ב. דינבורג	תולדות ישראל ברוסיה
ד"ר בצלאל (ססיל) רות	תולדות ישראל באנגליה	מ. א. הברמן	ביבליוגראפיה
ד"ר ק. שווארץ	אמנות	פרופ' י. הוינמן	פילוסופיה עתיקה
פרופ' מ. שויבה	המדור הקלאסי	פרופ' ג. זייל	היסטוריה וספרות תורנית
ד"ר י. שמנר	גיאוגראפיה	ד"ר מ. זהרי	בוטאניקה
ד"ר ח. שירמן	השירה העברית ביה"ב	ע. ג. חורון, Lic. Lett.	פרהיסטוריה
פרופ' ג. שלום	קבלה	פרופ' ג. טדסקי	תורת המשפט
י. שמועני	המזרח החדש		

ד"ר פינסקר, וא' השלים בין המתנגדים. וכן הכניס לועידה הצעות מעשיות — בשם חובבי-ציון שבמוסקוואה — בדבר תעמולה, קיבוץ-כספים והתיישבות, שכבר ניכר בהן, בהצעות אלו, העסקן המעשי של הימים הבאים: עבודת-האדמה היא לדעתו, עיקר כל העיקרים בתנועת חובבי-ציון.

כשנוסדה ע"י אחד-העם ב 1889 אגודת „בני-משה“ — נעשה בה א' אחד מן החברים הפעילים. ובאותה שנה גמר את בית-המדרש הטכנולוגי בתואר של מהנדס-טכנולוג. בר"ח אדר, תר"ן השתתף באסיפה המייסדת של הוועד לחובבי-ציון באודסה. בתרנ"א ביקר לראשונה בארץ-ישראל, ותיאר את מסעו זה במחברת רוסית, שאחר-כך ניתרגמה גם עברית ועשתה רושם בשעתה.

כשחזר מא"י נתיישב בקאטרינוסלאב, ובה ישב 15 שנה (1891—1906). תחילה עסק כאן, חוץ מבקיבוץ-כספים ובתעמולה ציונית, גם בעבודה תרבותית: עורר לייסוד „חדר מתוקן“ וספרייה עברית לאומית, נעשה חבר ל„אחיאסף“, ועוד. אבל הנה נתפרסמה ב 1896 „מדינת-היהודים“ להרצל, וא', למרות חששותיו מפני העמדת הציונות על פוליטיקה בלבד, בלא עבודת-התיישבות ובלא עבודה תרבותית, נת-רשם מאד מהרצל ונודדא, שהכיר אותם בפאריס ובווינה קודם שנתכנס הקונגרס הציוני הראשון. א' בא לקונגרס זה (1897), נבחר בו למזכיר לעברית והשתתף בוויכוחים על ניסוחה של תכנית-באזל בכל הנוגע לסעיף הראשון, המדיני, שלה: הוא חשש, שמא על-ידי ביטוי בלתי-זהיר תקומם התנועה הציונית את הממשלה התורכית לשוב הקיים. בקונגרס הראשון היה באופוזיציה לציונות המדינית הטהור, והלכין לא נבחר בו לעמוד בראש הציונות הרוסית. אבל בקונגרס השני (1898) נבחר לחבר של הוועד-הפועל הציוני ונשאר חבר בו עד יומו האחרון. וכשנתחלקה רוסיה היהודית בקונגרס השלישי (1899) לשם העבודה הציונית ל„גלילים“, נבחר אוישישקין לראש „גליל-יקאטרינוסלאב“, שלתוך תחמו נכנסה כל רוסיה הדרומית, ואפילו קאווקאז, וגליל זה נעשה על-ידו אחד מן הפעילים ביותר הן בעבודה המעשית והן בעבודה התרבותית.

בקונגרס החמישי (1901) הירצה א' על „הסתדרות מלוכ-דת“, שאין בה מקום ל„אגודות“ ו„חוגים“ מפורדים, והציע לייסוד „חברת אנגלו-פלשתיתנה“ כסניף ל„באנק הקולוניאלי“. בחזירתו מן הקונגרס כינס „ועידה של הציונים בקאווקאז“: בפעם הראשונה נעשה ניסיון לקרב לעבודה הציונית המעשית גם את האחים הרחוקים. וכשנשלחה באותה שנה (כ"ה באייר, תרס"א) „מלאכות“ לבארון רוטשילד נגד שיטת-האפיטרופסות של פקידי, והבארון דחה את תביעת-המלאכות, ואחד-העם דרש לעמוד על התביעה אף אם על ידי-כך יסתלק הבארון מתמיכת-המושבות, התנגד א' להצעתו של אחד-העם והציל את המצב, שהיה יכול ליעשות מסוכן מאד.

בסוף אוגוסט, 1902 הירצה א' ב„ועידת-מינסק“ את הרצאתו על „אורגאניזציה“, שהיתה לה השפעה מרובה על התפתחותה העתידה של הציונות. בפעם הראשונה נשמעה בתנועה התביעה לגייס את הנוער לעבודת-חלוצים בארץ בשם „בני-עקיבא“, ומאז נתרבו הפועלים כובשי-העבודה ו„השומרים“, שקדמו למלחמת-העולם הראשונה, וה„חלוצים“, בנוי הישוב הקיבוצי, לאחר מלחמת-העולם הראשונה. באפריל, 1903 פרצו הפרעות בקייסנוב. א' נסע לקיישי-

אוישישקין, אברהם מנחם (מנדל) — (1863—1941).

מראשי חובבי-ציון והציונות. נולד בראש-חדש אלול, תרכ"ז (14 לאוגוסט, 1863), בעיירה דוברובנה, פלך מוהילוב (רוסיה הלבנה), לאביו, ר' משה צבי, חסיד חב"די, ולאמו ריזה ברלין, ממשפחתו של ראש-הישיבה בוולוז'ין, ר' נפתלי צבי יהודה ברלין (הנצי"ב).

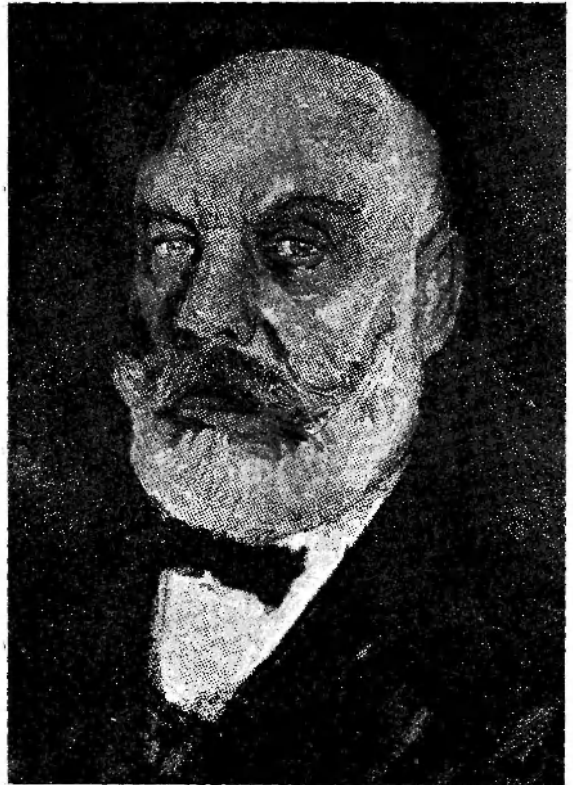
ב 1871 השתקעו אבותיו במוסקוואה. ב 1876 נכנס לבית-הספר הריאלי שם. מ 1878 ואילך הירבה לקרוא ספרי מאפו, קלמן שולמאן וסמולנסקין, וכך ניטעו בלב-העלם השתילים הראשונים של לאומיות וציוניות.

באפריל, 1881 פרצו הפרעות בדרום-רוסיה, שנמשכו שנתיים בהפסקות קצרות. היהדות הרוסית נודעזה — וקמה בתוכה תנועת-ביל"ו. ובאסיפת הסטודנטים הלאומיים במוסקוואה כבר היה א' בן השמונה-עשרה נוכח ביחד עם צ'לינוב חברו, וזמן מועט אחר-כך יסדו שניהם „אגודה של עולים לארץ-ישראל“. בחול-המועד של פסח, 1882 כבר היו ל„אגודה“ 25 חברים, שעסקו בקיבוץ-כספים לשם נסיעה לארץ-ישראל. חברי-האגודה המוסקוואית באו בדברים עם אגודת-ביל"ו בחארקוב והחלט שבסוף שנת 475 (רובל) יכולים לנסוע לארץ-ישראל רק 7 אנשים. בין שבעת אלה לא נבחר א' מפני שסברו שכבן-עשירים אינו מוכשר ליעשות עובד-אדמה. בקיץ 1882 גמר א' את בית-הספר הריאלי ובה בשנה נכנס לבית-המדרש הטכנולוגי במוסקוואה — ומיד יסד שם אגודה של סטודנטים, שבה הירצה את הרצאתו הראשונה — על „מרד המכבים“. באוגוסט, 1884 נוסדה במוסקוואה האגודה „בני-ציון“, שעתידיה היתה להעמיד חבורה שלימה של מנהיגים ועסקנים ציוניים חשובים. א' נבחר לחבר-הוועד של האגודה, וב 1885 — למזכיר של כל אגודות חובבי-ציון במוסקוואה. בסוף 1887 נסע לה„רבי מקופוטסט“ והשפיע עליו, שיצדד בזכותה של חיבת-ציון. משנת 1887 ואילך פירסם ב„המליץ“ כתבות ומאמרים בשאלות של חיבת-ציון. א' נתפרסם בין צעירי חובבי-ציון, ולפיכך נבחר, ביחד עם מ. ל. ליליינבלום, למזכיר של ועידת-דרוס-קניק (תמוז, 1887), שהשתתף בה בתור ציר ממוסקוואה. בוועידה זו באו לידי התנגשות חובבי-ציון ה„חרדים“ מסיעתו של ר' שמואל מוהליבר וחובבי-ציון החפשים מסיעתו של

יותר רחבה. בעצם ימיה המלחמה בהצעת-אוגאנדה הוציא א' את מחברתו „הפרוגראמה שלנו“ (ברוסית, ואח"כ ניתרגמה לעברית, גרמנית ואנגלית), שבה הניח את היסוד ל„ציונות הסינתטית“ בעלת חמשת הסעיפים (פוליטיקה, רכישת-קרקע, עלייה, התיישבות והכשרת-העם לקראת הגאולה), שהיא שולטת בתנועה הציונית עד היום. ובפעם הראשונה דיבר במחברת זו על „חזות חקלאיות“ ועל מושבות, שבהן יעבדו פועלים יהודיים את אדמתם, שתהא נרכשת על-ידי הקרן הקיימת, „בידי עצמם, בלא עזרתם של פועלים שכי-רים“. זהו הרעיון של מושבי-עובדים בצורתו הראשונה. ובכלל, על-ידי „הפרוגראמה שלנו“ נתעוררה תנועה ציונית מעשית, שגרמה לעלייה השנייה.

בעצם הימים, שבהם נתלקח „פולמוס-אוגאנדה“ נלחם א' גם בהתבוללות, שבהא בעקבותיה של תנועת השיחרור הרוסית הראשונה (1904—1905). אז הגן א' לא רק על הציונות בכלל אלא גם על הלשון העברית בפרט. — בשנת 1906 נבחר לראש הוועד של חובבי-ציון באודסה ועמד בתפקידו זה 13 שנה רצופות, עד שבטל הוועד על-ידי הקומו-ניסטים (1906—1919). ביחד עם העבודה הציונית עבד א' עבודה עצומה כראש-חובבי-ציון. בזמנו נוסדו בתמיכת-הוועד עין-גנים, באר-יעקב ונחלת-יהודה. הוא הציע לתמוך בחות-הלימוד בכנרת, וכן גם בכל מוסדות החינוך והתרבות העברית באותו זמן. א' היה גם חבר הוועד של הסניף האודסאי לחברת „חובבי שפת-עבר“, שנוסדה בפטרבורג, ומתוך התי-נגדות לדרו-לשונות התנגד א' לבחירתו של מנדלי כחבר נכבד של הסניף.

בשנת 1908, כשנפלה ממשלת-העריצות של עבד-אל-חמיד ובאה במקומה ממשלה קונסטיטוציונית של ה„תורכים הצעיר-רים“, מיהר א' לקושטה כדי לפעול באמצעות היהודים הספרדיים מרובי-ההשפעה או לטובת הציונות; ובוועדה השביעית של חברת חובבי-ציון באודסה (תחילת 1909) נאם את נאומו המפורסם. שהיה בו כיוון מדיני ומעשי כאחד. בשנת 1913, כשנסע בפעם השלישית לארץ-ישראל, בירר ב„הרצאה כללית“, שנדפסה במחברת מיוחדת וניתרגמה לעברית בשם „מסע שלישי לארץ-ישראל“, את צורכי-התרבות בארץ והניח יסודות לכל עבודת-הישוב, שעד היום מושתתת עליהם עבודת הבניין בארץ. בחורף 1912 דיבר בוועדה השמינית של חובבי-ציון על הצורך באוניבר-סיטה עברית והעביר בועד של חובבי-ציון החלטה להקציב סך 50,000 פראנק זהב לשם קניית-האדמה והבניין על הר-הצופים בשביל האוניברסיטה. ובקונגרס האחד-עשר בווינה (1913) הירצה ביחד עם ד"ר ווייצמאן על האוניברסיטה הרצאה שבה הטעים את ערכה המדיני של האוניברסיטה. בפברואר, 1915 נוסדה „לשכת-קופנהאגן“, ונתכנסה ועידה ציונית חשאית בקופנהאגן, שנתועדו בה ציונים מכל הארצות הלוחמות. לוועידה זו נסע גם א' למרות הסכנה שבדבר. הממשלה הצאריסטית ראתה בכל מגע עם נתיני ארץ אויבת בגידה ברוסיה הלוחמת, ואמנם, כשחזר א' לאודסה נודע לו שיש פקודת-גירוש נגדו והוכרח לעבור בחשאי למוסקווה, ובה נשאר עד שנשתנו הרוחות ברוסיה. בימי מהפכת-קרנסקי (1917) נלחם א' מלחמה קשה באידישיסטים, שרצו לבטל את הלשון העברית בתור הלשון הלאומית של עמי-ישראל, ובכל אלה חששבו, שעם מתן שיווי-זכויות ליהודים ברוסיה שוב אין צורך בציונות.

א. מ. אויסקין, ציור-שמן סאת פ. ליפנינובסקי

נוב כדי לראות את הנעשה — ונודעוץ למראה-עיניו. המאורע הנורא (לפי המידות של אותו זמן) דרש מעשה רב. ו„מעשה רב“ כזה נראה לא' האירגון של יהודי-ארץ-ישראל — הלון של שדרה, שממנו תקום המדינה היהודית. א' נסע לווינה וקיבל את הסכמתו של הרצל למעשה חשוב זה. ובפעם השניה יצא לארץ-ישראל לארבעה חודשים (יולי-ספטמבר, 1903). מיד לאחר שבה ליפו פירסם כרוז בדבר כנסיה „לאירגון הישוב בארץ“ ובראש-חודש אלול, תרס"ג (1903) נתכנסה בזכרון-יעקב ה„כנסת הגדולה של יהודי-ארץ-ישראל“ בראשותו של א'. הכנסיה, שנמשכה שלושה ימים ושלושה לילות, עוררה התלהבות מרובה ותקוות גדולות. אבל אח"כ באה המחלוקת בדבר „אוגאנדה“ — והרסה את הכל. נשארה מאז רק „הסתדרות-המורים“, שלשמה נתכנסה, מיד אחר „הכנסיה הגדולה“, „אסיפת-המורים בזכרון-יעקב“ (ה' באלול, תרס"ג).

כשחזר א' משתי האסיפות החשובות, נודע לו, שהרצל קיבל ממשלת-אנגליה הצעה להרשות ליהודים התיישבות באפריקה המזרחית על יסוד של אוטונומיה פנימית. ובכך — „מדינת-היהודים“ (אמנם, בצורה מוגבלת מאד), אבל לא בא"י, אלא באוגאנדה. א' יצא אז למלחמה על הצעת-אוגאנדה ועל הרצל המציע אותה. נתלקחה מלחמה עזה, שא' היה מראשי-המצביאים שלה (זו, כמוכן, היתה מלחמת-דעות ולא מלחמה אישית: כשמת הרצל נשא עליו א' הספד קורע-לב). בתחילת שנת 1905 כינס א' בווינה את המועצה של „ציוני-ציון“, ושלשה ימים קודם שנתכנס הקונגרס השביעי (יולי, 1905) כינס את הוועידה השניה של „ציוני-ציון“ — „ועידת-פריבורג“, שהשפיעה על הקונגרס השביעי, שהוא הוא ששם קץ לעניין-אוגאנדה ואף החזיר את ההסתדרות הציונית אל עבודת-ההתיישבות, אבל בצורה

היה ליהודים לקנות קרקע ברוב איזורי-הארץ. וכן 77 עוד קיבל על עצמו להיות יושב-ראש של „המועצה להשלטת העברית בארץ-ישראל“, שממנה נסתעפה „המחלקה ללשון ולתרבות העברית“ של הוועד הלאומי.

פעולתו של א' זכתה להערכה כללית. בשנת 1939, כשגאלה הקרן הקיימת שטח-קרקע בנחלת-דן, בצפון ה„חולה“, הוחלט לייסד „מצודות אוסישקין“ — מושבי-עובדים וקבוצות. שיהא חלק בהם לכל חלקי-האומה ולכל חברי המפלגות הציוניות השונות.

ימים מועטים לפני ראש-השנה של שנת תש"ב, חלה א' את מחלתו הקשה. ואור ליום ו', י"ב בתשרי, תש"ב (2 באוקטובר, 1941) נפטר בביתו בן 78 שנים. במשך שישים שנה רצופות לא היתה פעולה ציונית, ואף יהודית-לאומית. שלא השתתף בה, יתר-על-כן: שלא טבע עליה את חותמו המיוחד. כי שלשה דברים סימנו את מפעל חייו של לאומי גדול וציוני גדול זה: היה איש-מעשה, איש-חזון ואיש-מלחמה כאחד. סיסמתו היתה: „אין לך דבר העומד בפני הרצון“ — ובכוח רצונו הגדול גישם פעולות ומעשים, שדרשו מעוף גדול של איש-חזון וכוח גדול של איש-מעשה ואיש-מלחמה.

ספר-אופישקין, תרצ"ד: יוסף קלוזנר, מנחם אוסישקין, תש"ב: ב. שוחטמאן, אוסישקין, א. מ. מ. א. אנציקלופדיה לציונות, (תש"ז), 28—39; א. דרויאנוב, כתבים לתולדות הבת-ציון, כרכים א'—ג', מפתח: מ. אוסישקין, דברים אחרונים, עם מבוא מאת א. ציוני, תש"ז.

י. ק.

כשנתפרסמה הכרזת-בלפור סידר א' באודסה הפגנה לכבודה, שהשתתפו בה 200,000 איש, יהודים ונכרים. על-פי הזמנתם של ווייצמאן וסקולוב בא א' לפאריס, לוועידת-ורסאי, ובכ"ז באדר א', תרע"ט (27 בפברואר, 1919) עמד א' לפני השליטים וקובעי-הגורל של העולם באותם הימים הגדולים והוא היה אז בא-הכוח היחידי של עם-ישראל, שדיבר בוועידה זו בפני גדולי אומות העולם עברית. זה היה רגע גדול בחייו של א'.

בנובמבר, 1919 בא א' להתיישב בארץ-ישראל ועמד בראש „ועד-הצירים“ של אותו זמן. במשך יותר משלש שנים (1919—1923) עמד בראש כל הפעולות הראשונות והקשות ביותר לביסוסו של הבית הלאומי. ובימי הפרעות הראשונות בארץ-ישראל (1920 בירושלים, 1921 ביפו) ידע לעמוד בפרץ. הוא איפשר את „אסיפת-הנבחרים“ הראשונה. שבחרה ב„ועד לאומי“ במקום „ועד זמני“, וכן סידר את ענייני-החינוך והשפיע על הנציב הראשון ליהודה, סר הרברט סמואל, שיוציא את ה„חוק בדבר הלשונות“, שעל-ידו הזכרה הלשון העברית כאחת מן הלשונות הרשמיות של עם-ישראל בארצו. א' קנה אז את אדמת-דילב, היא קרית-ענבים, ועיקר כל העיקרים — גאל את עמק-זרעאל (1920—1921). ובאביב, שנת 1921, נסע לאמריקה ביחד עם איינשטיין, לשם תעמולה לטובת קרן-היסוד.

בקונגרס ה"ג בקארלסבאד (אוגוסט, 1923) לא נבחר א' לראש הוועד-הפועל מפני חילוקי-דעות ביחס למדיניות בארץ-ישראל בינו ובין ד"ר ווייצמאן: א' דרש מדיניות תקיפה יותר. אבל בקונגרס זה נבחר א' לראש הקרן הקיימת. ומאז ועד יוס-פטירתו ממש, במשך קרוב לעשרים שנה, עמד בראשה של קרן זו (1923—1941). הוא נתמסר בכל לבו ונפשו לרעיון גאולת-הקרקע. לשם כך נסע לאירופה (1924) ולקאנאדה (1927). על-ידי פעולתו הנמרצת נגאלו עמק-זרעאל (1921), עמק-חפר (1927), מפרץ-חיפה (1928), חלק גדול מאדמות בית-שאן (1930), ועוד. הוא כינס לשם הסברת הרעיון של גאולת-הקרקע והפצתו כינוסים שונים בקרית-ענבים, בכפר-ילדים, ועוד, ושם הירצה הרצאות נפלאות על ערך-הקרקע ועל הצורך בקנייתו והלאמתו. והוא העלה את הרכוש הקרקעי של הקרן הקיימת מ 22,000 דונאם עד 561,000 דונאם ואת ההכנסות של הקרן הקיימת מסך 70,000 לא"י לסך 600,000 לא"י.

א' היה מן הגורמים החשובים ביותר להקמתה בפועל של האוניברסיטה העברית. בשנת 1922, כשבאה הצעה מצדו של מושל-ירושלים, סר רוזנאלד סטורס, לייסד אוניברסיטה אנגלית בארץ, מיד יסד א' ועדה מיוחדת לשם ייסוד האוניברסיטה העברית. והוא היה בין פותחי האוניברסיטה בן בניסן, תרפ"ה (1925). ואחר-כך נבחר לחבר של חברי הנאמנים ושל הוועד-הפועל של האוניברסיטה העברית ופעל לטובתה עד יומו האחרון.

וכשפרצו בכ"ז בניסן, תרצ"ו (1936) המהומות בארץ-ישראל ונשלחה ועדת-פיל, שהחליטה למצוא פתרון לשאלת-הציונות על-ידי חלוקת-הארץ, נלחם א' מלחמה עצומה נגד ביתור ארץ-ישראל בקונגרס העשרים בציריך (אוגוסט 1937) — והוא אז זקן בן שבעים וארבע!

בשנת 1935 נבחר א' בקונגרס הציוני ה"ט לנשיא הוועד-הפועל והשתתף בוועידת השולחן העגול בלונדון בשנת תרצ"ט (1939). ב 1940 נלחם ב„חוק-האיזורים“, שלפיו אסור